

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi Doktori Iskola

TÉZISFÜZET

Mátyás Botond Hunor százados

A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály felállítása és harctéri alkalmazása

című doktori (PhD) értekezésének ismertetése

Témavezető: Prof. Dr. Csikány Tamás nyá. dandártábornok, egyetemi tanár

Budapest, 2025

Tartalom

1.	A tudományos probléma megfogalmazása.....	3
2.	Hipotézisek.....	4
3.	A kutatás célja.....	5
4.	A kutatás módszertana.....	5
5.	Az elvégzett vizsgálat tömör leírása fejezetenként.....	6
6.	Összegzett következtetések.....	10
7.	Új tudományos eredmények.....	15
8.	Ajánlások.....	16
9.	A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága.....	17
10.	A szerző publikációs listája.....	18
11.	Szakmai-tudományos életrajz.....	18

1. A tudományos probléma megfogalmazása

A magyar királyi 1. rohamtüzér osztállyal kapcsolatos kutatás legnagyobb problémája, hogy kevesen foglalkoztak a témával, így történetének összefoglalása még nem történt meg.

A kutatás sokszor nehézségekbe ütközött. A Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár gyűjteményében az 1. rohamtüzér osztály fennmaradt iratanyaga többszörösét teszi ki a többi hét rohamtüzér osztályénak, de még így is nagyon töredékes és kevés. A 7. sümegi és 13. csongrádi rohamtüzér osztályoknak például szinte semmi levéltári anyaga nem maradt fenn. Ugyanakkor a rohamtüzérséggel kapcsolatos vizsgálatok kiinduló pontja lehet az 1. rohamtüzér osztály történetének, működésének és harctéri szereplésének feldolgozása, hiszen az 1. rohamtüzér osztályt szervezték meg először, majd ez szolgált mintaként a többi rohamtüzér osztály felállításakor. A későbbi rohamtüzér osztályok tisztikarát is Hajmáskéren képezték ki, az 1. rohamtüzér osztály bázisán, ahol később külön rohamtüzér kiképző központot is létrehoztak. Szintén ezt a katonai szervezetet töltötték fel először a hazai fejlesztésű és gyártású 40/43M Zrínyi-II rohamlöveggel, és ezt vezényelték először a keleti hadműveleti területre, ahol a csapatnem – ennek az alakulatnak a révén – átesett a tűzkeresztségen. Így véleményem szerint az 1. rohamtüzér osztály a legalkalmasabb arra, hogy a második világháborús magyar rohamtüzérség szervezési és működési jellegzetességeit, valamint harci alkalmazását vizsgáljuk.

A források tekintetében nehézséget jelentett, hogy a Honvéd Vezérkar főnöke által kiadott iratanyag is igen hiányos, valamint azoknak a magasabb egységeknek a forrásanyaga is jórészt megsemmisült, melyek alárendeltségében az osztály harcolt. A főváros ostromának utolsó fázisában az 1. rohamtüzér osztály anyagát elásták, hogy megmaradjon az utókornak, azonban később nem került elő, így a forráshiány nagyon megnehezítette a kutatást.

2. Hipotézisek

Amikor elkezdtem az 1. rohamtűzér osztállyal kapcsolatos kutatást, több hipotézist is megfogalmaztam:

A magyar rohamtűzérség felállítását hosszú és pezsgő tudományos vita előzte meg. A későbbiekben az a Billnitzer Ernő lett a rohamtűzér csapatok felügyelője, aki ebben a vitában aktívan részt vett. **Hipotézis:** Feltételeztem, hogy az új csapatnem megszervezését megelőző szellemi munka sok gyermekbetegségtől kímélte meg a rohamtűzériséget.

A fennmaradt forrásokban az osztályparancsnok személyét erős rajongás és tisztelet övezi. Ebből kitűnik, hogy a rohamtűzérség későbbi harctéri tevékenységére nagy hatással volt Barankay József százados személye, akit a csapatnem megalakításával bíztak meg. Komoly szűrést végzett a leendő osztályparancsnok a rohamtűzérséghez jelentkezők körében, így azoknak, akiket az a megtiszteltetés ért, hogy a rohamtűzér jelvényt viselhették, bizonyítaniuk kellett rátermettségüket. **Hipotézis:** Feltételeztem, hogy a harctéren tanúsított bátorság és vitéz magatartás háttérében a rohamtűzér tisztikar és legénység kiválasztásakor alkalmazott magasabb követelményrendszer alkalmazása állt.

Az egykori rohamtűzér tisztek visszaemlékezéseit olvasva és a rohamtűzér tisztek által kiérdemelt kitüntetések alapján, számomra a rohamtűzérség egy kiemelkedő harcértéket képviselő, elit csapatnemnek tűnt. **Hipotézis:** Feltételeztem, hogy a rohamtűzérség a Magyar Királyi Honvédség egyik legütőképesebb csapatneme volt.

A naplók és emlékiratok alapján a rohamtarackok többsége nem harc közben semmisült meg, hanem a helytelen alkalmazás miatt fellépő műszaki okok miatt kellett megrongálva hátra hagyni. **Hipotézis:** Feltételeztem, hogy a technikai veszteségek háttérében a magasabb parancsnokok részéről tanúsított nem megfelelő alkalmazás állt.

A magyar királyi 1. rohamtűzér osztály rövid idő alatt elhíresült a honvédségen belül a magas fokú harci szellemről, áldozatvállalásról, ugyanakkor az összetartásról és bajtársias hangulatról. **Hipotézis:** A rohamtűzér osztály hatékonysága nagyban múltott a tisztikar felkészültségén és elkötelezettségén, aminek képesek is voltak megfelelni.

3. A kutatás célja

A doktori disszertáció megírásával az volt a célom, hogy az elérhető forrásanyag felhasználásával a lehető legalaposabban feldolgozzam az 1. rohamtüzér osztály történetét az első tisztek kiválasztásától az osztály megszűnéséig. Célom volt továbbá, hogy bemutassam a tiszti állományt a rohamtüzér osztályhoz akár csak rövid ideig tartozó személyek életrajzainak felvázolásával, hiszen a személyes történetekből is lehet következtetéseket levonni. Munkámnak fontos eleme, hogy mintegy esettanulmányként az olvasó elé tárjam, hogy a Magyar Királyi Honvédségnél miként rendszeresítettek egy új csapatnemet. Nem utolsó sorban megvizsgáltam, hogy miként alkalmazták a rohamtüzérséget a harctéren. Tehát azon túl, hogy kezdetben milyen szerepkört szántak az új csapatnemnek, bemutatom, hogy a valós harci körülmények között hogyan alkalmazták azt a parancsnokok és döntéseiknek milyen következményei lettek.

4. A kutatás módszertana

A kutatás során törekedtem az 1. rohamtüzér osztályról fellelhető teljes forrásanyag felkutatására és feldolgozására. Ennek során először a Honvédelmi Minisztérium (HM) Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HIM) Hadtörténelmi Levéltárban (HL) található Rohamtüzér gyűjteményt néztem át. Ez a forráscsoport az egykori Rohamtüzér Bajtársi Kör tagjai által összegyűjtött iratokat, valamint az egykori rohamtüzérek által megírt visszaemlékezéseket tartalmazza. A Rohamtüzér gyűjtemény alapján rekonstruáltam első körben az osztály tiszti állománytábláját.

Ezt követően a HM HIM Központi Irattár anyagából kerestem ki a rohamtüzér tisztek személyi anyaggyűjtőit, melynek során további személyek és események kerültek napvilágra. Ebben segítettek a személyi anyaggyűjtőkben található önéletrajzok, melyeknek részét képezte a harcokban való szerepvállalás és az egykori bajtársakkal való kapcsolattartás.

Sajnos a tiszteken kívül szinte egyáltalán nem ismerjük az osztály személyi állományát. A naplók és visszaemlékezések említenek egy-egy altisztet, vagy legénységi állományú katonát, de ők is többnyire hősi haláluk kapcsán kerültek szóba. Hozzá kell tenni azt is, hogy a

Hadtörténeti Intézet és Múzeum által közzétett hősi halott adatbázisnak köszönhetően az elesett katonák listája nagy pontossággal összeállítható.

Az osztály személyi állománya részben megjelenik a rendszerváltás után megszervezett Rohamtűzér Bajtársi Kör jegyzőkönyveiben is, azonban ezek esetében is kitűnik, hogy főként a tisztikar tartotta egymással a kapcsolatot, a legénység csak igen elenyésző arányban képviseltette magát.

A kutatás következő fázisában egykori rohamtűzér tisztekkel készült interjúk magnószalagra rögzített felvételeit tanulmányoztam, amiből újabb személyek kerültek elő, így nagy valószínűséggel sikerült a teljesség igényével összeállítani az 1. rohamtűzér osztály állományába tartozó tisztikart.

Végül a Honvédelmi Minisztérium nyilvántartó és veszteségi osztályainak anyagát tekintetem át, ahol a harc közben elesett, megsebesült, megbetegedett vagy eltűnt katonákról sikerült adatokat találni.

Disszertációmban feldolgoztam a két világháború közti hadtudományi szakirodalom, a Magyar Katonai Közlöny és Magyar Katonai Szemle hasábjain megjelent, rohamtűzérséggel kapcsolatos tanulmányokat.

5. Az elvégzett vizsgálat tömör leírása fejezetenként

A dolgozat öt fejezetből áll.

Az **első fejezetben** a két világháború közötti magyar hadtudományi szakirodalmat elemeztem. A disszertációban ismertetett cikkek alapján ki lehet jelteni, hogy a kor tűzértisztjeit komolyan foglalkoztatta az a kérdés, hogy mi módon lennének képesek a leghatásosabban megfelelni a tőlük elvárt harcászati feladatoknak. A tanulmányok íróinak nagy többsége fiatal tisztként harcolt az első világháborúban, és harctéri tapasztalataik alapján igyekeztek megoldást találni a kísérő tűzérség leghatékonyabb alkalmazásának módjára. A trianoni békeszerződés miatti korlátozások okozta kényszer felpezsdítette a tudományos életet, így arra az időre, amikor megteremtődött a lehetőség a rohamtűzérség megszervezésére, már több vitatott kérdésben konszenzus alakult ki.

Ennek köszönhetően elmondható, hogy a rohamlőveg egy, a második világháború idején igen korszerűnek számító harcjármű volt, ami – megfelelő felkészítés és kiképzettség

esetén – a gyalogsággal való kölcsönös támogatás és biztosítás révén komoly átütő erőt tudott jelenteni a támadás legvégső fázisa, a roham idején. A rohamlövegek kellő időben, jó terepviszonyok között való alkalmazás esetén döntő tényezőnek tudott bizonyulni.

A **második fejezetben** a rohamtüzér csapatnem felállításának fontosabb állomásait vizsgáltam meg. Magyarország hadba lépése a Harmadik Birodalom oldalán szükségessé tette a Magyar Királyi Honvédség minél gyorsabb bővítését és felszerelését korszerű fegyverzettel. A második világháború harci eseményei megmutatták, hogy a haditechnikai lemaradást nem tudják ellensúlyozni a katonai erények, a katona az alkalmas fegyver nélkül nem képes feladatát teljesíteni. Elengedhetetlen tehát a hadsereg állandó fejlesztése, a korszerű haditechnika hadrendbe állítása. A második világháború során jelent meg a rohamtüzérség, mint korszerű és ütőképessé csapatnem. A keleti hadszíntéren szerzett tapasztalatok vezették a katonai döntéshozókat, hogy német mintára a Magyar Királyi Honvédség szervezetén belül is megszervezzék ezt az új tüzér csapatnemet. A Honvéd Vezérkar főnöke a csapatnem megszervezésekor első lépésként egy karizmatikus vezetőt, rutinos parancsnokot választott ki, hogy a német rohamtüzér tanfolyamon elsajátítsa a fegyvertársak tapasztalatait, majd adaptálja a magyar viszonyokhoz, és maga köré szervezzen fiatal, tehetséges tiszteket. A magyar rohamtüzér tanfolyamot a németektől elsajátított módszerek és tematika alapján szervezték meg a kiképző keret tagjai. Mind a német mind a magyar rohamtüzér tanfolyam a harcéri körülményekre készített fel, a teljesítés nehéz volt és szűrték a résztvevőket. Rolf Werner főhadnagy, a Burg bei Magdeburg-i német rohamtüzér kiképző iskola oktatója tagja volt egy bizottságnak, ami megtekintette a hajmáskéri rohamtüzér tanfolyamot, és értékelése szerint tökéletesen megfelelt a németországi képzési követelményeknek. A rohamtüzér tisztek kiképzésének fő szempontja az volt, hogy teljesítsenek minden olyan feladatot, amit egy rohamtüzértől később elvárhatnak, így a tisztek tudatában legyenek annak, hogy az általuk kiadott parancs milyen következményekkel, áldozatokkal járhat. A tanfolyam teljesítése nem volt könnyű, magas elvárásoknak kellett megfelelniük a résztvevőknek. Az osztályparancsnok már a felkészülés időszakában sem rejtette véka alá, hogy a csapatnem körében magasabb veszteségi arányokra kell számítani, mint máshol. A tisztikar képzését követően, de részben azzal párhuzamosan történt a légénység felkészítése. A kiképzés során elvárt követelmények megegyeztek azzal, amit a tisztektől elvártak. A különbség annyi volt, hogy a tiszteknek minden rohamtüzér feladatkört tudniuk kellett, míg a légénységnek csak a saját feladatát kellett ismernie. Az 1. rohamtüzér osztály megszervezésekor a Honvéd Vezérkar kiemelt figyelmet

fordított arra, hogy a legjobban képzett és legalkalmasabb tisztek kerüljenek az új csapatnem kötelékébe. Miután a tisztikar gerince összeállt, utána kezdődhetett meg a legénység kiképzése, melyet a friss ismeretekkel rendelkező tisztek tudtak vezetni. Az előjárók fontosnak tartották, hogy a lehető legjobb haditechnikával lássák el a megalakuló rohamtüzér osztályt, így indult el a Zrínyi-II rohamtarack gyártása, ami megfelelt a rohamtüzérség rendeltetéséből fakadó kívánalmaknak.

A **harmadik fejezetben** az 1. rohamtüzér osztály harctéri alkalmazásával foglalkoztam. Magyar rohamtüzéreket első ízben 1944 áprilisában vetettek be a szembenálló szovjet csapatok ellen, majd az 1944 júliusi szovjet támadó hadműveletek hatására az 1. magyar hadsereg VII. hadtestjének alárendeltségében vettek részt a Kárpátok vonaláig történt visszavonulásban. Az utóvédharcokat a 2. páncélosadosztály és az 1. rohamtüzér osztály 1. és 2. ütege vívta meg Zsedényi vezérőrnagy parancsnoksága alatt.¹ Az 1. rohamtüzér osztály ezt követően folytatott harcait nem a korábbiakhoz hasonló alaposan előkészített és megtervezett támadó műveletek jellemzik, hanem az aktuálisan kialakult helyzetre adott reagáló, illetve védekező harc. A rohamtüzérek feladata sokszor a visszavonulás fedezése és a szovjet előretörés halogatása volt. Ebből következően nem volt lehetőségük a rohamtüzéreknek megválasztani a rohamlővegek alkalmazásához legideálisabb terepet és időt, hanem alkalmazkodniuk kellett a szovjetek által rájuk kényszerített feltételekhez.² A rohamtüzérség alkalmazási feltételeinek nem felelt meg az a körülmény sem, hogy a rohamtüzér osztály első két ütege főként a 7. gyaloghadosztály visszavonulását támogatta, mely hadosztály saját hadtestparancsnoka, vitéz Vörös Géza vezérőrnagy szerint nem volt képes komoly ellenállást tanúsítani.³ Csekélyebb ellenséges erő támadása esetén is többször megfutottak, vagy az ellenséges támadási vonal útjából kitértek a gyaloghadosztály katonái, így a rohamtüzérek nem kapták meg azt a gyalogsági biztosítást, mely a hatékony harcukhoz alapvető lett volna. A 7. gyaloghadosztályt katonáinak nem megfelelő harctéri bátorsága és kitartása miatt példastatuálásként később fel is oszlatták, személyi állományát beolvasztották a 24. gyaloghadosztályba. Az 1. és 2. üteg együtt kezdte meg a visszavonulást, azonban az időközben kialakult helyzet eredményeként kisebb kötelékekre bomlott a két üteg, mely kötelékek időnként ismét egyesülni tudtak. A

¹ SÁNDOR é. n. 8.

² MÁNYOKI é. n. 12.

³ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest) M. kir. Honvédség és Csendőrség csapatanyag 1919-1945, 9. doboz, II. 1477. M. kir. 7. gyaloghadosztály anyagai 2548/VII.hdt.1.a.44.VIII.4. szám Hareleírás a VII.hdt.VII.23-tól 31-ig tartó harcáról. 5-6.

viSSzavonulás ütemét és irányát a 2. páncélosadosztály parancsnokának parancsai határozták meg, melyek előírták, hogy a visszavonuló hadsereg fedezése érdekében mely időpontig kell tartani az egyes harcászati fontossággal bíró pontokat, vagy településeket. Ez azonban azt eredményezte, hogy az időközben előretörő szovjet erők rendszeresen átkarolták és bekerítették az utóvédként harcoló rohamtűzér alegységeket, melyeknek így át kellett törniük az ellenség, hogy ismét felvehessék a kapcsolatot a saját erőikkel és utánpótlást vételezhessenek. A Kárpátok vonalának elérése után Románia átállása adott újabb harcfeladatot az 1. rohamtűzér osztálynak. A román átállás következtében a szovjet csapatok hamar betörték Erdélybe. A terület védelmére a magyar hadvezetés nem készült fel kellő mértékben, így szükséges volt a lehető leghamarabb ütközépes erőt átcsoportosítani az új frontszakaszra. A 7. és 10. rohamtűzér osztályok mellett az 1/3. rohamtűzér üteg is bevetésre került, azonban komoly harcokban nem vettek részt, a rohamtűzérség szerepköréhez illő feladatokat nem kaptak. Az 1/3. üteg technikai eszközeit átadta a 10. rohamtűzér osztálynak, majd a 7. és a 10. rohamtűzér osztály is folyamatosan vonult vissza Tordáig, illetve az Alföldre, ahol ismét bevetésre kerültek. Ezt követően Billnitzer Ernő vezérőrnagy, a rohamtűzér csapatok felügyelőjének parancsnoksága alatt Budapest védelmére rendelte a Honvéd Vezérkar főnöke a rohamtűzér osztályokat, hogy támogassák a város védőit a harcok során. A városi harc a rohamtűzérség alkalmazásának szabályaival teljesen ellentétes volt, ugyanis éppen a rohamtarack mozgékonyaságából fakadó előnyt nem tudták kihasználni a romokkal borított utcákon vívott ütközetekben. A fennmaradt források sajnos igen hiányosak, de az mindenképpen látszik, hogy teljes káosz uralkodott a fővárosban, a rohamtűzéseket ad hoc vetették be, olyan pontokon, ahol a védelmi vonal áttörésének a kockázata a legmagasabb volt. A rohamtűzerek már az ostrom kezdetén is kevés rohamlöveggel rendelkeztek, de az előnytelen körülmények, és az utánpótlás hiánya teljesen felmorzsolta a harcjármű készletet, így a rohamtűzér katonák többségében gyalogsági harcban vettek részt, ami ugyancsak pazarlás volt. Az 1. rohamtűzér osztály személyi állománya az ostrom végére vagy elesett, vagy szovjet hadifogságba került. Ezzel az alakulat története befejeződött.

A **negyedik fejezetben** az 1. rohamtűzér osztály szervezettségének és vezettségének elemzését végeztem el. A magyar királyi 1. rohamtűzér osztály a szervezési folyamat kezdetétől komoly támogatást kapott a Honvéd Vezérkar főnökétől. Karizmatikus, jó szervező tehetséggel rendelkező parancsnokot nevezett ki az osztály élére, az állomány kiválasztásában nagy mozgásteret engedett, valamint a legmodernebb haditechnikával és eszközökkel szerelte fel. A rohamtűzér tisztek elkötelezettek voltak a csapatnem iránt és vezetésük alatt hamar

összekovácsolódott az osztály. A legnagyobb hátráltató körülményként a gyalogsági alakulatok parancsnoki és személyi állományának tájékozatlanságát lehet megállapítani, mivel nem kaptak elégséges képzést az új csapatnemmel való együttműködésre. Az új csapatnem megszervezésekor a Honvéd Vezérkar főnöke olyan vezetőt választott a mintaként szolgáló osztály élére, aki többször bizonyította parancsnoki képességeit, majd a csapatnem élére is olyan főtitstet nevezett ki, aki ismerte a csapatnem feladatrendszerét, rendeltetését, képességeit, részt vett a felállítást megelőző tudományos vitában. Ezután rendelkezésre bocsátott minden szükséges eszközt, a legmodernebb harcjárművektől a kiképzési segédanyagokig. Végül, de nem utolsó sorban a legalkalmasabb katonákat válogatták ki, akik méltók voltak a nagy értékű haditechnika használatára és a magas elvárásoknak meg tudtak felelni. Ezek a szempontok biztosították a magyar királyi 1. rohamtüzér osztály harctéri sikerességét.

Az ötödik fejezetben a rohamtüzér csapatnem megszervezésében szerepet vállalt, valamint az 1. rohamtüzér osztály állományában szolgált tisztek életútját mutattam be, majd elemeztem azokat. Az elemzés szempontjai a tisztek életkora, származása, iskolai végzettsége, állománykategóriája, fronttapasztalata, szakirányú képzettsége, más alakulathoz való átkerülése, kitüntetései, sebesülései, hadifogsága, jogviszony megszűnésének ideje, háború utáni emigrálása, továbbtanulása, illetve a hősi halottak aránya voltak. Az elemzés eredményeként megállapítható, hogy a magyar királyi 1. rohamtüzér osztály tisztikara magasan képzett, elkötelezett, bátor és önfeláldozásig kitartó katonákból állt, akik vállalták a magas veszteségekkel járó bevetéseket és a végsőig vezették beosztottaikat. A tisztikar alkalmassága és rátermettsége alapköve volt az osztály eredményességének.

6. Összegzett következtetések

A kutatás elején feltételeztem, hogy a rohamtüzérség a Magyar Királyi Honvédség egyik legütőképesebb csapatneme volt. Ezt az egykori rohamtüzér tisztek memoárjait, emlékiratait olvasva gondoltam így.

A disszertáció megírásakor igyekeztem a lehető legalaposabban rekonstruálni az 1. rohamtüzér osztály harctéri alkalmazásának körülményeit, a harcok részleteit és eredményességét. Ezt követően a rohamtüzér tisztek életrajzainak felvázolásán keresztül bemutattam azokat a katonai vezetőket, parancsnokokat, akik meghatározták a rohamtüzérség

hírnevét. Az életutak kiértékelése számomra bebizonyította, hogy a rohamtüzérséghez került honvédtisztek szigorú válogatáson mentek keresztül, jól képzettek és motiváltak voltak.

Szintén bemutattam az 1. rohamtüzér osztály által alkalmazott legfőbb haditechnikai eszközt, a 40/43M Zrínyi-II rohamtarackot, összehasonlítva más rohamtüzér osztályok által használt löveganyaggal. Ebből az összehasonlításból megállapítható, hogy a magyar fejlesztésű Zrínyi-II rohamlöveg komoly harcértéket képviselt, a versenytársakkal összehasonlítva elmaradottabb magyar harckocsigyártásnak sikerült kiemelkedőt alkotnia ezzel a rohamlöveggel. (Hozzá kell tenni, hogy egyesek részéről kritika érte a Zrínyi 105 milliméteres tarackját, hogy nem elegendő a lövedék energiája a modernebb szovjet harckocsik páncélatának átütéséhez. Ugyanakkor a Zrínyi rohamtarackot nem erre a célra tervezték és gyártották, erre a Zrínyi-I rohamágyút szánták volna.)

Szorosan kapcsolódik ide, hogy a visszaemlékezések tanúsága alapján a Zrínyi-II rohamlövegek többsége nem a rohamtüzér harcfeleladatok során semmisült meg, hanem a Kárpátokba való rosszul szervezett visszavonulás során műszaki meghibásodás miatt a legénységnek kellett megrongálnia és harcképtelenné tennie. Ezzel párhuzamosan az 1. rohamtüzér osztály rohamlövegei nagy számú szovjet páncélost lőttek ki, így magas fokú harcértéket képviseltek.

A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály tisztikara fejezetben bemutatott rohamtüzér tisztek közül ketten haltak hősi halált bizonyítottan a harcjárművük kilövésekor. Közülük Kulifay András főhadnagyot a budapesti csata során Turán harckocsival érte a hősi halál, nem Zrínyi-II rohamlöveggel, Kőszeghy Barnabás főhadnagy pedig StuG-III rohamlöveggel harcolt és ekkor már a 7. rohamtüzér osztály ütegparancsnoka volt. A sebesülések között találunk öt esetet, amik a rohamlöveg kilövése során keletkeztek. Ezek közül kettő kilövés történt bizonyíthatóan a Kárpátok előterében vívott harcok során, Buszek Lőrinc zászlós és Csengery-Papp Zsigmond hadapród őrmester Zrínyiét érte páncéltörő gránát találat. Forintos István zászlós rohamlövegét a budapesti harcok során, Molnár T. Lóránt zászlósét pedig az Érd irányába végrehajtott ellenlökés során érte találat. Tudomásunk van még a Déli pályaudvarnál kilőtt Zrínyi rohamlövegről, aminek Rátz Tibor főhadnagy volt a parancsnoka, ez a Sáríka névre keresztelt rohamtarack a főváros eleste után még hónapokon át állt a Városmajor szélén. Ezzel együtt öt rohamlöveg kilövéséről van tudomásunk. Mivel a keleti hadműveleti területre való

elvonulás és a Kárpátokba való visszavonulás közben biztosan nem kapott az osztály új löveganyagot, így ezt az időszakot külön kezelem. A harcokból való kivonás során a megmaradt rohamlővegeket az osztály átadta a 7. és a 10. rohamtüzér osztályoknak és a források hiánya miatt nem tudjuk, hogy a később használt rohamtarackok új ellátmányból származtak, vagy visszakapták az eredetileg használt Zrínyi-II-eket. Így azt lehet biztosan kijelenteni, hogy az 1944. júniusáig 31 Zrínyi-II rohamlőveget szállítottak ki a keleti hadműveleti területre az 1. rohamtüzér osztály löveganyagaként, ezek közül kettőt a szovjetek kilőtték.

Az 1. és 2. ütegről annyi információ maradt meg, hogy a Kárpátok vonalát elérve már csak négy rohamlővegük maradt meg. A 3. üteg a visszaemlékezések szerint teljes rohamtarack állományával rendelkezett, amikor elérték a Tatár-hágót. Ez ellen szól, hogy két Zrínyi-II-vel kiegészítették, mielőtt átszállítva Erdélybe, harcba vetették az erdélyi elhárító harcok során. Ha a két ütegnek (és a velük tartó törzsnek) csak négy lövege maradt, akkor ebből következik, hogy az eredeti hadi állomány szerinti 21 Zrínyi-II-ből 17 elveszett. Ehhez a két üteghez tartozott Buszek zászlós és Csengery-Papp hadapród őrmester, tehát a feltételezett 17 rohamlővegből kettőt lőtt ki az ellenség bizonyíthatóan, a többi 15 rohamlőveg nagy része valószínűleg műszaki okokból vált harcképtelenné a karbantartási kapacitás és lehetőségek elégtelen volta miatt. A visszavonulásról szóló visszaemlékezések többször említik, hogy az út melletti patakba kényszerítették a németek a Zrínyiket, vagy kénytelenek voltak megrongálni az elakadt rohamtarackot.

A források tanúsága szerint a konkrét harci cselekmény során elveszett kis számú rohamlőveg ellenére a rohamtüzérek nagy veszteségeket okoztak az ellenséges páncélosoknak és az élőerő soraiban is nagy pusztítást végeztek. Sajnos a fennmaradt források hiányos voltára tekintettel nem lehet számszerűsíteni a rohamtüzérek eredményességét, de az elszenvedett és az okozott veszteség aránya alapján mindenképpen kijelenthető, hogy magas harcértéket képviselt a csapatnem.

Ugyancsak feltételeztem a kutatás elején, hogy az osztályparancsnok személye nagy mértékben meghatározta a csapatnem harctéri hatékonyságát. A levéltári anyagok rendszerezése során többször találkoztam olyan megjegyzésekkel az egykori rohamtüzér tisztek részéről, miszerint komoly rajongás övezte Barankay századost. Az osztályparancsnokot Döce becenéven nevezték enyhe sántítása miatt, ami a közvetlen, baráti viszony jele. Ahogy a tiszt

életutak elemzése során rámutattam, a hivatásos tisztikar 23 Ludovika Akadémiát végzett tagjából valószínűsíthetően tizennégynek oktatója volt. A rohamtüzér csapatnem megszervezésének kezdetén ezek a fiatal honvédtisztek önként jelentkeztek egykori tanáruk parancsnoksága alá. Mivel ismerték Barankay századost, így kétség nem férhet hozzá, hogy tudták, az osztályparancsnok teljes elkötelezettséget vár el beosztottjaitól. Ezt mutatja az is, hogy a megnősült tiszteket áthelyeztette más rohamtüzér osztályhoz, hiszen az 1. rohamtüzér osztálynál csak olyanok szolgálhattak, akik csak a rohamtüzérségnek élnek és nem torpannak meg az életveszélytől sem.

Szintén az osztályparancsnok iránti mély tiszteletet mutatja, hogy az osztály állományának egyöntetű kérésére felvette az alakulat a hősi halált halt parancsnok nevét.

A disszertáció megírása során azt is vizsgáltam, hogy a rohamtüzérséghez jelentkezett önkéntesek szűrési feltételei milyen hatással voltak a harctéren tanúsított bátorságra és vitézségre.

Az első rohamtüzér tiszteket Barankay százados maga válogatta ki. Ez garanciát jelentett a csapatnem parancsnoki állományának elkötelezett keménységére. Ezt követően a legénység kiválasztásakor már a kiválogatott tisztek végezték el a szűrést, akik csak a legrátermettebbeket engedték maguk közé, hiszen így a saját megbecsültségüket is fenntarhták. Ahogy Wáczek Fedor főhadnagy leírta a visszaemlékezésében, mind a jelentkezők műveltségét, mind pedig elszántságukat tesztelték, és csak a legalkalmasabbak maradhattak és kezdhették meg a rohamtüzér kiképzést.

A visszaemlékezésekben többször is olvashatók olyan események, amikor egy veszélyesebb vállalkozásra önkénteseket kértek. Az ilyen feladatokra rendszerint meg is voltak a jelentkezők, a rohamtüzérek nem rettentek vissza a nagyobb veszélyektől sem.

Patay Gyula zászlós írt naplójában egy esetet, amikor még a Budapest körüli védelmi harcok folytak és néhányan elmentek a fővárosban moziba kikapcsolódni. A filmhíradóban bemutatták a rohamtüzérek harcait és a nézők megtapsolták a fekete kezeslábast és rohamtüzér csapatjelvényt viselő rohamtüzér tiszteket. Ennek a megkülönböztető jelzésnek a viselése nagy megtiszteltetést jelentett, melynek a kiérdemlésére a viselői mindent meg is tettek.

A disszertáció összegzéseként elmondható, hogy a rohamtüzér csapatnem története a második világháborús hadtörténet egy szűk, de igen érdekes szegmense. Rövid, nem egészen kétéves fennállása során a magyar királyi honvéd rohamtüzérség a szervezés első lépéseitől eljutott odáig, hogy nyolc rohamtüzér osztály állt hadrendbe, amely beírta a rohamtüzér nevet a magyar hadtörténelembe.

Ahogy a bevezetőben írtam, a disszertáció megírásának fő motivációja az volt, hogy egy nyolcvan éves hiányt pótoljon. A kilencvenes években volt egy kezdeményezés az egykori rohamtüzér tisztek részéről a rohamtüzérség történetének megírására. Az ebben résztvevő volt rohamtüzérek magas életkora, a betegségek és elhalálozások sajnos gátat szabtak a munka folytatásának. Ezt a munkát folytatta Palásthy András és Bonhardt Attila, akik hangfelvételre rögzített interjúkat készítettek az idős rohamtüzérekkel. A munka ezután mintegy két évtizedig megállt és a forrásanyag a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárban állt. Úgy szembesültem ezzel, hogy néhai nagyapám, Kovács József Jenő egykori rohamtüzér tisztről kerestem valami forrást, ugyanis a szovjet hadifogságból való visszatérését követően nem szívesen beszélt háborús emlékeiről. Édesanyám úgy tudta, hogy hadnagyi rendfokozatot viselt, de részletekkel nem tudott szolgálni. A kutatás során kiderült, hogy nem hadnagy volt, hanem hadapród őrmester, majd zászlós a sümegi magyar királyi 7. rohamtüzér osztály állományában és csak a háború után kapott tartalékos hadnagyi rendfokozatot. Sajnos az ő személyes történetéhez ennél nem sikerült közelebb kerülnöm, de az ő révén szembesültem a rohamtüzér csapatnem történetének feldolgozatlanságával, a korábban összegyűjtött anyaggal és a Rohamtüzér Bajtársi Kör hírleveleivel, amik elindítottak azon az úton, hogy rendezzem azt a tartozást, amivel a hadtörténet és a hadtudomány adós maradt a rohamtüzér katonák felé.

A disszertáció megírása során katonatisztként is sokat tanultam. Hálás vagyok, hogy megismerhettem ezen kiváló emberek életének egy fontos időszakát. Ismét köszönettel tartozom mindazoknak, akik elindítottak a kutatásban és azoknak is, akik támogattak benne.

Rohamtüzérek előre!

7. Új tudományos eredmények

1. Bizonyítottam, hogy a két világháború közti magyar katonai szakirodalomban komoly vita zajlott a kísérő tüzérséggel kérdéskörével kapcsolatban, és ennek alapján megállapítottam, hogy a tüzérség fejlődését a kor tüzértisztjei figyelemmel követték és azzal kapcsolatban élénk tudományos vita folyt. Kimutattam, hogy az elvégzett elméleti munka megkönnyítette a csapatnem megszervezését és segített a kezdeti nehézségeken átlendülni.
2. Bebizonyítottam, hogy a magyar királyi 1. rohamtüzér osztály személyi állományának kiválasztásakor támasztott szigorú követelményrendszer hozzájárult a kiemelkedő harctéri eredményekhez.
3. A rendelkezésre álló források felhasználásával rekonstruáltam a rohamtüzér osztályok harci alkalmazásának elveit, ezek érvényesülését az 1. rohamtüzér osztály esetében a magasabb szintű kötelékek hadműveletei során. Ezek alapján bizonyítottam, hogy a rohamtüzérek megjelenése a harcmezőn a többi fegyvernem katonáira is bátorító hatással járt, valamint rávilágítottam, hogy a csapatnem alkalmazási feltételeinek teljesülése esetén kiemelkedő harcértéket képviselt.
4. Elsőként rekonstruáltam a magyar királyi 1. rohamtüzér osztály történetét a levéltári források és a résztvevők visszaemlékezései alapján. Ezek alapján értékeltem az új csapatnem felállítását annak szervezettsége és vezetettsége szerint és megállapítottam, hogy a harctéri helytállás nagyban függött az osztályparancsnok által támasztott szigorú követelményektől, a magasabb szintű előljárók támogatásától és megfelelő alkalmazásától, valamint a támogatott alegységek felkészültségétől a csapatnemmel való együttműködésre. Bizonyítottam, hogy a galíciai hadszíntérről való visszavonulás során keletkezett veszteségek túlnyomó többsége az előljáró parancsnokok által tanúsított, nem megfelelő alkalmazás miatt történt.
5. Elsőként sikerült rekonstruálni az 1. rohamtüzér osztály tiszti állományát és összeállítani a tiszti életrajzokat. Az életrajzok elemzésekor bebizonyítottam, hogy a rohamtüzér tisztek a korszak tisztikarának elitjéből kerültek ki, magas szintű képzettségük mellett a csapatnem harctéren nyújtott teljesítményéhez az is hozzájárult, hogy hajlandók voltak vállalni a magas arányú veszteségeket is.

8. Ajánlások

A disszertációt ajánlom a történelem, azon belül a hadtörténet iránt érdeklődőknek, ugyanis egy katonai egység történetének lehető legalaposabb feldolgozását jelenti. A mikrotörténeti kutatások alkalmasak arra, hogy egy kisebb témát minél több szemszögből vizsgáljunk, így érdekes bepillantást engednek a múlt egy apró szeletébe.

Ajánlom a jelen munkát a Magyar Honvédség felső vezetésének, hiszen tanulságul szolgálhat egy új csapatnem megszervezése esetén. Úgy gondolom, hogy a múltból pozitív és negatív tanulságokat egyaránt érdemes levonni, és ez az 1. rohamtüzér osztály története esetében sincs másként.

Ajánlom a disszertáció tanulmányozását a haderőfejlesztési program keretében haditechnikai eszközök beszerzését végző döntéshozóknak, ugyanis a rohamtüzér csapatnem felállításának folyamata során komoly figyelmet fordított a hadvezetés arra, hogy a lehető legalkalmasabb haditechnikai eszközt kapják a fiatal csapatnem katonái.

Szintén ajánlom a tüzér fegyvernemhez tartozó katonáknak, hiszen az elmúlt években ismét hadrendi elemként felállított önjáró tüzérosztály valamilyen szinten elődjének tekintheti a második világháborús rohamtüzéreket.

Ajánlom továbbá azoknak a fiataloknak, akik jelenleg a Magyar Honvédség valamelyik oktatási intézményében tanulnak, akár a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán, illetve az Acélkocka Alttisztképzési Rendszerben, vagy a Honvéd Kadét Program valamelyik szintjéhez tartozó oktatási intézményben. Úgy gondolom, hogy nagyon fontos, hogy a fiatalok példaképeket találjanak, akiknek az életútjából motivációt, erőt meríthetnek. A rohamtüzér katonák igazán alkalmasak arra, hogy ezt a példakép szerepet betöltsék.

Végezetül ajánlom munkámat minden magyar katonának, hiszen a rohamtüzér csapatnem katonái a második világháború harcterein bizonyították rátermettségüket, áldozatkészségüket és a haza sorsa iránti elkötelezettségüket, ami minden magyar katonával szemben követelmény.

9. A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága

A disszertáció elkészítése során elért kutatási eredmények hasznosíthatók a haderőtervezés során, hiszen rávilágítanak, hogy a legmodernebb, a harcfeladathoz alkalmas haditechnikai eszköz birtokában képesek a katonák hazájukat a legmagasabb szinten megvédeni.

Használható a disszertáció a kiképzési programok összeállításakor is, ugyanis megmutatja, hogy fontos a szövetségeseiktől eltanulni a lehető legtöbbet, majd a megszerzett tudást a hazai viszonyok között adaptálni. A rohamtüzér tanfolyamokon fontos alapelv volt, hogy a vezetők élen jártak a feladatok teljesítésében, és csak azután követeltek meg valamit a kiképzendőktől, miután bemutatták, hogyan kell helyesen végrehajtani. Továbbá fontos, hogy a ritka és drága harceszközöket csak a legalkalmasabb, legrátermettebb emberekre szabad rábízni, a haza szolgálatára a társadalom legjobbjaira van szükség.

Gyakorlati haszna van a disszertációnak a jövő honvédtisztjeinek képzése szempontjából is, hiszen Cicerót idézve, „a történelem az élet tanítómestere.” A leendő honvédtisztek tanulhatnak abból, ahogy a rohamtüzér tisztek a beosztottaikról gondoskodtak, ahogy képezték és vezették őket.

10. A szerző publikációs listája

- A 40/42M Zrínyi II rohamlőveg korszerűségének szempontjai. Hadtudományi Szemle XII. évf. (2019) 1. szám, 117-128.
- A magyar királyi 1. rohamtüzérosztály harctéri alkalmazása a rohamtüzérek emlékiratai tükrében. In: Biztonság és honvédelem. Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok II. [szerk. Pohl Árpád]. Budapest, 2020. 1133-1148.
- A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály személyi állományának kiválasztása és kiképzése. In: Hadtudomány és a 21. század [szerk. Kovács Petra – Pollák Orsolya Luca]. Budapest, 2020. 208-220.
- A Magyar Királyi 1. Rohamtüzérosztály harctéri alkalmazása a rohamtüzérek emlékiratai tükrében. Fejezetek a hadtörténelemből 9. Az ókori hadtörténettől a modern fegyveres konfliktusokig. A Fialat Hadtörténészek Országos Konferenciájának anyagai [szerk. Bene Krisztián-Fazekas Ferenc-Kiss Márton-Sarlós István]. Pécs-Budapest, 2021. 287-307
- Hadtörténelmi tanulságok egy új csapatnem megszervezéséről – Rohamtüzérség, avagy önjáró tüzérség. Hadtudományi Szemle XIV. évf. (2021) 2. szám, 45-54.
- A kísérő tüzérség témakörében folytatott hadtudományi vita (1920-1943). In: Hadtudomány és a 21. század [szerk. Dr. Szelei Ildikó]. Budapest, 2022. 89-105.
- Argument on infantry support gun on academic level (1920-1943). Hadtudományi Szemle XV. évf. (2022) 4. szám, 23-36.
- A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály törzsütegének tiszti kara. Hadtudományi Szemle XVIII. évf. (2025) 1. szám 149-169.

11. Szakmai-tudományos életrajz

Személyi adatok

Név, rendfokozat: Mátyás Botond Hunor főhadnagy

Születési hely, idő: Nagykanizsa, 1989.11.29.

Anyja neve: Kovács Ildikó Mária

Családi állapot: Nős

Állandó lakcím: 8308 Zalahaláp, Hegy, 561/2.

SZTSZ (KGIR azonosító): 50134023

Telefon: +36 70 622 7936

E-mail: matyas.botond@hm.gov.hu; matyas.botond@gmail.com

Beosztások

2014: MH 25. Klapka György Lövészdandár, ÖMT alapkiképzés

2015. február-május: MH Altiszti Akadémia, szerződéses katonai alapkiképzés

2015. május-2017. július: MH HKNYP (majd MH KIKNYP) 1. Katonai Igazgatási Központ, hadisírgondozó beosztott tiszt

2017. július-2019. január: MH HFKP Társadalmi Kapcsolatok és Hadisírgondozó Osztály, beosztott tiszt

2019. január-2020.június: Honvédelmi Minisztérium, Miniszteri Titkárság, Katonai Kommunikációs Osztály, kommunikációs tiszt

2020. június-2021. október: MH Pápa Bázisrepülőtér, Kommunikációs Főnökség, kommunikációs tiszt

2021. október-2022. október: MH Pápa Bázisrepülőtér, Kommunikációs Főnökség, mb. főnök

2022. október-2023.október: MH Pápa Bázisrepülőtér (majd MH 47. Bázisrepülőtér), Kommunikációs Főnökség, kommunikációs tiszt

2023. október-2024. február: MH 47. Bázisrepülőtér, Kommunikációs Főnökség, mb. főnök

2024. február-2024. augusztus: MH Légierő Parancsnokság, Parancsnoki Iroda, főtiszt

2024. augusztus -: MH Klempa Kálmán 7. Területvédelmi Ezred, 31. Területvédelmi Zászlóalj, katonaoktató

Külszolgálati tapasztalatok

2023. január 1.-2024.január 15.: NATO JFAC PAO (NRF keretében)

Végzettségek

2008-2011: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, történelem alapszakos bölcsész

2011-2014: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, okleveles történész

2014-2015: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, keleti nyelvek és kultúrák, arab-perzsa szakirány

2015: közigazgatási alapvizsga

2016: honvédelmi igazgatási alapvizsga

2018-2025: NKE Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz (abszolutórium megszerezve, fokozatszerzés folyamatban)

2019: NATO akkreditált Basic Public Affairs Officer oklevél (Észak-Macedónia, Skopje)

2019: NATO akkreditált Crisis Communication oklevél (Észak-Macedónia, Skopje)

2021: NATO Air C2 Advanced Module (JFAC Command Group) képzés (Németország, Kalkar)

2023: NATO Basic Air C2 képzés (Veszprém)

Nyelvismeret

Angol középfok C

Német középfok C

Elismerések

Migrációs válsághelyzet kezeléséért szolgálati jel

Tiszti Szolgálati Érdemjel III. fokozat (10 év után)

Előmenetel:

Hadnagy 2015

Főhadnagy 2020

Százados 2025